

SEL KOMMUNE

ÅRSBERETNING 2008

Nasjonalparkriket

1 Innholdsfortegnelse

	Side
• Introduksjon	3
• Administrasjonssjefens kommentar	4
• Ordførerens kommentar - det politiske år	5
• Kommunens styringsredskap	7
• Satsningsområdene	8
• Næringsutvikling, arbeidsledighet, levekår	9
• Medarbeidere og organisasjon	
• - 1. Sykefravær og attføring	10
• - 2. Likestilling	10
• - 3. Folketallsutvikling	11
• Økonomi	12
• - Driftsregnskapet	13
• - Investeringsregnskapet	16
• - Balanse	17
• Hovedtallanalyse	18
• Avviksanalyse	20
• Analyse av Kostra-tallene	23

Introduksjon.

Årsmeldinga for 2008 er utarbeidet på basis av lovens og regnskapsforskriftenes krav og mindre vekt på å gi en total gjennomgang av aktiviteten i foregående år. Dette er søkt i varetatt gjennom en egen rapport fra virksomhetslederne.

Årsmeldinga skal nå gi en lett tilgjengelig tilbakemelding på det økonomiske resultat, samtidig som en omtaler utviklingstrekk gjennom året.

Samtidig vil det bli gitt løpende økonomisk rapportering til formannskapet.

Lovgrunnlaget for årsberetningen er kommunelovens § 48 nr.5. "I årsberetningen skal det gis opplysninger om forhold som er viktige for å bedømme kommunens eller fylkeskommunens

økonomiske stilling og resultatet av virksomheten, som ikke fremgår av årsregnskapet, samt om andre forhold av vesentlig betydning for kommunen eller fylkeskommunen. Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i fylkeskommunen eller kommunen. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene."

Det gjøres oppmerksom på at dette også omhandles i forskriftsbestemte noter til regnskapet.

Arministrasjonssjefens kommentarer.

2008 har vært et aktivt år for kommunen. Vi har hatt mange utfordringer både innen drift og investeringer.

Regnskapet for 2008 viser at kommuneøkonomien har gitt rom for økt aktivitet.

Den internasjonale finanskrisen som meldte for fullt høsten 2008 har satt sine spor i mange kommuneregnskap så også hos oss.

Regnskapet legges fra i balanse, men da etter at det er gjennom lovbestemte strykninger som er redegjort for senere i beretningen.

Underskuddet før strykninger er på kr. 4.445.102,93.

2008 er det første hele året med ny organisasjonsmodell. Der virksomhetsledere har hatt et sterkere definert ansvar. Selv om det er tidlig å trekke bastante konklusjoner, er det likevel grunn til å framholde 2 forhold.

Virksomhetslederne har etter lederavtale ansvar for bla økonomistyring og sykefravær. På begge disse områdene er det en ikke uvesentlig forbedring i 2008. Sykefraværet er ved årsskiftet 6,6% en nedgang på 18,5% fra tilsvarende året før. Flere av virksomhetene er godt under kommunens mål på 5 %. Spesielt gledelig er det at noen av de som har hatt høyt fravær nå er ned mot 0.

Mange av virksomhetene har store utfordringer med å gi tilbud til alle som etterspør. Det er også et betydelig press på økte ressurser.

Kommunen må arbeide med kompetanseutvikling i egen organisasjon. Kampen om kvalifisert arbeidskraft vil øke, og kommunens evne til å løse sine oppgaver vil bla. avgjøres av i hvilken grad en lykkes her.

Det er stort press på ansatte i kommunal sektor i vår tid. Mange opplever presset mellom økte behov og trange budsjett. Stadig fokus på økonomi og manglende ressurser samtidig som oppgavene står i kø, gir mange av våre ansatte en stresset hverdag.

Jeg vil derfor sterkt understreke betydningen som lojale og dyktige medarbeidere har for de resultater som foreligger. Det er gjort en stor innsats gjennom året og det fortjener de ansatte stor takk og honnør for.

Administrasjonssjefen vil rette en takk til politikerne for året som har gått. Det er en felles vilje til å utnytte ressursene for å få en best mulig utvikling for kommunen.

Sjur Mykletun
Administrasjonssjef

Ordførerens kommentarer – Det politiske år.

På morgenkvisten 2. mai ble beboere overfor Kongsveien på Otta vekket av et større jord- og steinras. Dramatikken var stor. De neste to døgnene strømmet det på med meldinger om hendelser over praktisk talt hele kommunen. Over 100 personer ble evakuert.. Mange fikk ikke flytte tilbake på flere dager, for enkelte gikk det uker før hjemmene deres var beboelige og trygge. Kombinasjonen av hell og imponerende innsats fra innbyggere som ble direkte berørt, frivillige, entreprenører og offentlige ansatte bidro til at ingen mennesker ble skadet. Men de materielle skadene var store. Opplevelsene satte spor som mange vil bære med seg i lang tid framover. Beredskapen i kommunen vår besto prøven. Men vi fikk et kraftig varsel om at vi må styrke egen kunnskap og kompetanse. Vi må øke innsatsen for å forebygge. Dette arbeidet er i gang, men vi makter ikke dette arbeidet alene. Derfor må vi i årene framover forvente økt, statlig bistand.

Kommunestyret skal prioritere ressursene og gjøre viktige veivalg. Da må politikerne ha bred og oppdatert kunnskap om det kommunale tjenestetilbudet. Rettighetslovgivning, nasjonale føringer og

generelt økende forventninger forutsetter at politikerne kjenner hverdagen i kommunen. Etter valget i 2007 har Driftsutvalget arbeidet systematisk med å komme i direkte dialog med hvert enkelt virksomhetsområde. Gjennom forsterket dialog med de ansatte, brukerne, de pårørende og eksterne fagfolk må fokuset på opplevd kvalitet og individuell behandling økes i årene framover. Kvalitetskommune-prosjektet er ett virkemiddel av flere for å følge opp dette. Vi må ta vare på og videreføre det store engasjementet rundt skole som ble utløst ved innføring av 5-dagers skoleuke i barneskolen. Revideringa av skoleplanen igangsatt i 2. halvår gir oss en god anledning til dette.

En brukerundersøkelse i barnehagene på vårparten ga en gledelig positiv tilbakemelding. Det var derfor ekstra hyggelig når vi i oktober kunne feire 30 år med kommunal barnehagedrift.

Nye Heidal skole ble offisielt åpnet 10. september. En investering på 30 millioner har gitt oss et flott og funksjonelt skoleanlegg. I september kunne vi også gjenåpne Otta svømmehall.

I juni vedtok kommunestyret å realisere nybygg for Nord-Gudbrandsdal distriktsmedisinske senter. Oppland fylkeskommune vedtok i etterkant å yte 7,5 millioner i tilskudd – et svært viktig håndslag til oss. Sammen med nabokommunene og Sykehuset Innlandet har vi nå muligheter til å forme et helhetlig og langt bedre helsetilbud. Regjeringa lanserte sommeren 2008 en målsetting om en kommunehelsereform der tenkningen til forveksling ligner vår. Det bekrefter at vi har vært og er på rett spor.

Kraftutbyggingsprosjektene i Sel preget i økende grad kommunestyrets arbeid. Det er en styrke for oss at vi har full oppslutning i kommunestyret om å få fakta på bordet før vi tar stilling til prosjektene. Vi videreførte også samarbeidet med Oppland fylkeskommune om prosjektering av et nytt kulturhus. Arbeidet for ny E6 ble intensivert utover sommeren. Når dette skrives vet vi at et påvirkningsarbeid som ble påbegynt for snart 40 år siden, endelig ser ut til å lykkes. En ny og sikrere E6 vil få stor betydning for vår kommune.

Det har pågått flere planprosesser knyttet til verne- og utmarksområdene våre. Forvaltningsplanen for Rondane ser ut til å bli akseptabel for alle parter, takket være stort og koordinert engasjement fra lokalsamfunnene rundt Rondane. Nå knytter spenningen seg til revideringa av Fylkesdelplanen for Rondane. Vi må stå hardt på at dette skal bli en plan for utvikling og muligheter, ikke bare en plan for vern og konservering. Det kan vi ikke akseptere.

Nortura avd. Otta har i flere år levd med faren for nedleggelse. Dette er den nærings-saken som har tatt mest tid for ordføreren i året som gikk. I desember vedtok Nortura at Otta-anlegget videreføres. Bedre julegave kunne ikke de Nortura-ansatte og Sel kommune få.

Kommuneøkonomien har vært anstrengt i mange år. Kombinasjonen lavinntektskommune, store investeringsbehov, nasjonale reformer og gode lønnsoppgjør krevde at kommunestyret i juni vedtok innsparinger på til sammen 12 millioner kr for de neste 3 årene. Stortinget vedtok endringer i kommunenes inntektssystem som fra 2009 slår positivt ut for oss. Allikevel så kommunestyret det som nødvendig å utvide området for eiendomsskatt for å få økonomiplanen i balanse. Utover høsten merket vi også her i Sel at oppgangstidene ble avløst av en global finanskriser som etter hvert slo inn i arbeidsmarkedet og privatøkonomien til folk. Vi må belage oss på at 2009 og de neste årene blir mer krevende enn årene vi har lagt bak oss. Det kommunale tilbudet kan bli satt under økt press. Desto viktigere blir arbeidet til kommunestyret, kostnadseffektiv drift og forbedrede rutiner og systemer for oppfølging og tilbakemelding fra administrasjonen til politikerne. Nedgangstidene må heller ikke stoppe oss i vårt arbeid med utvikling og tilrettelegging for eksisterende og nye arbeidsplasser.

Dag Erik Pryhn
ordfører

Kommunens styringsredskap

Kommunen innførte i 2007 flatere styringsstruktur, såkalt 2-nivå modell. arbeider mot en flatere styringsstruktur. 2008 er første hele driftsåret med denne organiseringen.

Alle skoler, institusjoner mm, er knyttet opp i mot rådhuset med felles dataplattform. Dette gjør at ansatte med tilgang til nettverket, har tilgang til same informasjon på et elektronisk format samtidig.

Driftsregnskapet viser godt samsvar mellom regnskap og budsjett på den enkelte virksomhet. Uten å trekke bastante konklusjoner etter 1 år, ser en i hvert fall at lederne har tatt ansvar for egen virksomhet når det gjelder økonomi.

Det må i økende grad arbeides med målformuleringer som gir politikerne mulighet for å påvirke og endre aktivitet. Bruk av rammer og delegerte fullmakter, krever at det finnes operasjonelle mål for aktivitetene. I denne sammenheng må også bruken av serviceerklæringer og brukerundersøkelser videreutvikles.

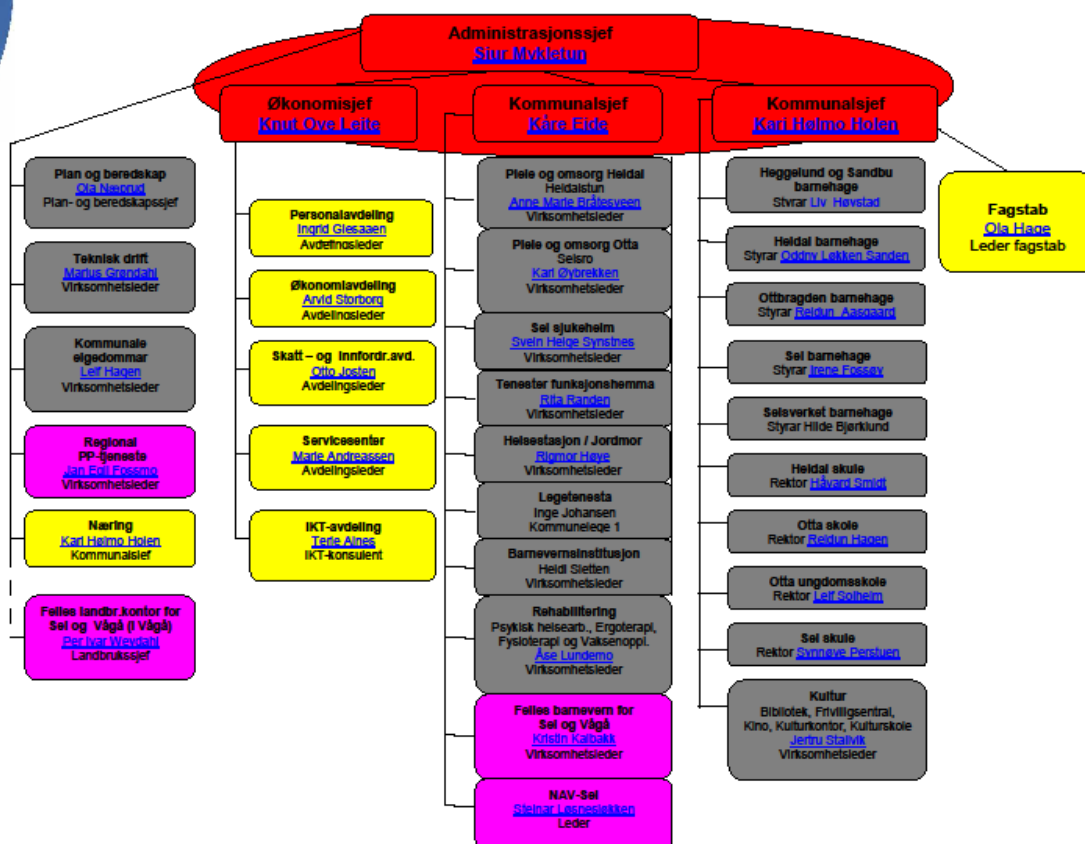
2-nivå modellen stiller krav til administrasjonssjefnivået. Dette må ha ressurser og utforming som gjør at en både gir virksomhetene nødvendig oppfølging og støtte, men også kan gjøre en kvalitativt god saksbehandling og iverksetting av kommunens oppgaver.

Til årsberetningen følger det vedlagt en kort beskrivelse av siste år fra de 24 virksomhetene. Det er lagt større vekt på denne delen av rapporteringen for 2008.

Kommunens 2- nivåmodell ser slik ut: (Rødt er ledergruppa, gult er staber, grått er virksomheter, rosa er interkommunale virksomheter.)

ORGANISASJONSKART FOR SEL KOMMUNE FRÅ 01.04.2007

Satsingsområdene

I kommuneplanen er hovedmålet

Sel kommune skal være en så attraktiv kommune at folketallet opprettholdes og på sikt økes. Innbyggerne skal oppleve at de får dekket sine behov i alle livsfaser.

Vi har som mål å ligge langt framme i Kommune-Norge i vår tilrettelegging, service og tjenesteproduksjon. Graden av måloppnåelse skal dokumenteres gjennom ulike typer evalueringer, undersøkelser og ved bruk av offentlig statistikk.

Del mål:

Det er utarbeidet delmål for alle ansvarsområder. Disse er i sin tur ofte videreført i egne planer for virksomhetene. Det

arbeides med å gjøre målene mer operasjonelle og målbare.

Næringsutvikling, arbeidsledighet, levekår

Noen nøkkeltall knyttet til sysselsetting og inntekt i kommunen.

Sysselsatte per 4. kvartal,
etter arbeidsstedskommune,
bostedskommune

	2007 Sysselsatte personer
0517 Sel	110
0511 Dovre	27
0512 Lesja	26
0513 Skjåk	56
0514 Lom	273
0515 Vågå	128
0516 Nord-Fron	2292
0517 Sel	2912
Sum sysselsatte i Sel	

Arbeid og yrke

Sysselsatte etter yrke og bostedskommune i 4.
kvartal 2007

	I alt	Leder yrker	Akad. yrker	Høyskole yrker	Kontor	Service yrker	Bønder, mv.	Hånd verk	8 Operatør er, sjåfør er mv.	9 Andre yrker
Dovre	1453	81	67	209	107	395	172	176	106	141
Lesja	1178	47	59	171	53	282	255	133	116	61
Skjåk	1240	62	52	173	62	298	189	178	155	70
Lom	1357	67	69	199	80	348	194	168	149	82
Vågå	1888	91	94	264	120	497	240	275	276	130
Nord- Fron	3013	165	189	496	189	762	250	477	282	202
Sel	3011	164	172	437	194	895	205	418	308	218
I %										
Dovre		5,6	4,6	14,4	7,4	27,2	11,8	12,1	7,3	9,7
Lesja		4,0	5,0	14,5	4,5	23,9	21,6	11,3	9,8	5,2
Skjåk		5,0	4,2	14,0	5,0	24,0	15,2	14,4	12,5	5,6
Lom		4,9	5,1	14,7	5,9	25,6	14,3	12,4	11,0	6,0
Vågå		4,8	5,0	14,0	6,4	26,3	12,7	14,6	14,6	6,9
Nord- Fron		5,5	6,3	16,5	6,3	25,3	8,3	15,8	9,4	6,7
Sel		5,4	5,7	14,5	6,4	29,7	6,8	13,9	10,2	7,2

Som et regionsenter, burde andelen i offentlig forvaltning være høyere. I forhold til tallene året før har også andelen gått litt ned.

Medarbeidere og organisasjon

1. SYKEFRAVÆR OG ATTFØRING

Sykefraværet har vist en svært positiv utvikling i 2008. Ved utgangen av 4. kv. er det 6,6 % mot uttalt målsetting på 5%.

KS sier at man kan beregne at en sykedag koster ca kr 1.500. Dersom vi legger dette til grunn, har sykefraværet i Sel kommune kostet i underkant av 10 mill. kr.

Sommeren 2004 kom det nye retningslinjer fra Trygdekontoret. Dette stiller større krav til arbeidsgiver med f.eks. oppfølgingsplan for alle som har vært sykemeldt over 8 uker. Overholder kommunen ikke dette kan vi miste refusjonsrettighetene. Tilbakemeldingene fra NAV er at kommunen gjennomgående følger opp intensjonen i IA-avtalen.

Virksomhetslederne følger opp langtidssykemeldte. Arbeidet fokuserer på å få sykmeldte helt eller delvis tilbake i arbeid. Enkeltvirksomheter har hatt en særlig positiv utvikling som Distrikt Otta Nord der fraværet nå er nede i 2,4 %.

Det har også vært gjort et arbeid sammen med Nav for å finnevarige ordninger for personer med lang sykehistorie.

Sykemeldt fravær over tid						
2003	2004	2005	2006	2007	2008	
7,5	7,0	7,0	6,9	8,1	6,6	

2. LIKESTILLING

I Sel kommune har vi en kvinneandel på 79,2 %. Dette er 0,8% høyere enn i 2007.

I 2004 kom det inn et nytt pålegg i hovedtariffavtalen om at den enkelte kommune er pliktig til å starte et arbeid som gjør at

For landet er fraværet i 2007 6,0 %.

Bakgrunnstallene viser stor variasjon mellom virksomhetene. Virksomhetslederne gjør et betydelig arbeid for å få fraværet ned.

Det er satt i system ulike tiltak innenfor forebygging:

Medarbeidersamtale: - avdekke forhold på tidligst mulig stadium.

Fange opp hyppige egenmeldinger.

Fokus på arbeidsmiljø – trivsel

Rutiner på personalsaker.

Lav terskel for å kunne ta opp saker

Alder i Sel kommune 2007:

Gjennomsn.alder i Sel kommune: 47,3 år en økning på 1,4 fra i fjor.

Antall ansatte og antall årsverk

	2008	2007	2006	2005	2004
Antall ansatte	570	565	554	559	540
Antall årsverk	394	421	390	399	395
Andel kvinner	452	432	427	430	412
Andel menn	128	133	127	129	128

Andel kvinnelige ansatte øker hvert år. Det skyldes både kvinners økende inntog i utdanningsyrkene, men også at det skjer en vridning over mot omsorgsykker.

ufrivillig deltid kan reduseres. Dette arbeidet ble oppstartet i 2005 og er videreført i 2008.

Ansvar for at Sel kommune har en god likestillingspolitikk ligger til partssammensatt utvalg, administrasjonssjefen har det

administrative ansvaret. I løpet av 2008 har dette ikke vært tatt opp som eget tema..

Gj.snitt årslønn for kvinner og menn (100 % stilling)

	2007	2008
Kvinner	307881	319700
Menn	311370	338487
Diff. kvinne/mann	3488	17787

Forskjellene mellom kvinner og menn har økt i 2008 i forhold til forskjellen i 2007.

Dersom en definerer ledende stillinger til ledergruppa og virksomhetslederne er det 55 % kvinner i ledende stillinger.

3. Folketalsutvikling

Folketalet i 2008 har hatt slik utvikling:

Sel	I alt	Alder							
		0-5	6-12	13-15	16-19	20-44	45-66	67-79	80+
01.01.2008	6005	361	532	245	302	1720	1793	677	375
31.12.2008	6015	356	515	259	303	1691	1830	676	385
Endring	10	-6	-17	14	1	-31	37	-1	10

Etter 2 år med positiv folketallsutvikling var det i 2007 en reduksjon på over 1,5 % noe som i slik sammenheng er svært mye. Det er del av en nasjonal trend som omkringliggende kommuner også merker. I 2008 har tallet gått litt opp.

Splittet opp på aldergrupper ser en forgubbing av befolkningen. For kommunen som økonomisk enhet

medfører dette en utfordring i å flytte ressursene fra grupper som reduseres i antall og over til grupper som blir flere. Enkelt sagt overføre ressurser fra barnehager og skole til pleie og omsorg.

Nedgangen i gruppa 20-44 er en utfordring i forhold til folketallsøkning.

ØKONOMI

REGNSKAPSPRINSIPP

Sel kommune fører sitt regnskap etter de kommunale regnskapsprinsipper nedfelt i Kommune-lovens § 48 og regnskapsforskriftens § 7.

Anordningsprinsippet gjelder i kommunal sektor og betyr at all tilgang og bruk av midler i løpet av året som vedrører kommunens virksomhet skal fremgå av driftsregnskapet eller investeringsregnskapet. Driftsregnskapet viser driftsutgifter og – inntekter i kommunen og resultatet av dette i året.

Investeringsregnskapet viser kommunens utgifter i forbindelse med investeringer, utlån m.v., samt hvordan disse er finansiert.

Driftsregnskapet til kommunen viser årlige avskrivninger som er årlige kostnader som følge av forbruk av driftsmidler.

Avskrivningene påvirker kommunens brutto driftsresultat, men blir utnullet slik at netto driftsresultat er upåvirket av denne kostnaden. Netto driftsresultatet i kommunen er derimot belastet med årets avdrag som er den utgift som skal påvirke kommunes driftsresultat etter gjeldende regnskapsregler. Årsaken til at avskrivningene blir vist i regnskapet er bl.a. at beslutningstakere og regnskapsbrukerne skal se denne kostnaden presentert i regnskapet og

vurdere denne i forhold til kommunens driftsresultat og avdragsutgifter.

RAMMEVILKÅR/RESULTAT.

Sel kommunes regnskap for 2008 viser et regnskapsmessig mer-/ mindreforbruk på 0. Dette etter strykninger på kr. 4.445.102,93 som ”skjuler” en tilsvarende mindreinntekt/ underskudd.

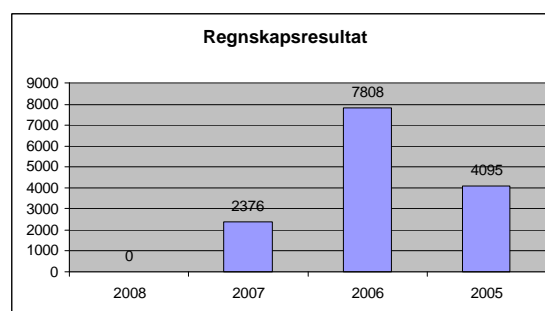
Strykningene framkommer slik:

Budsj. avsetninger til disp.fond:

Felles kompetansefond Kr. 375.962

Felles disposisjonsfond ” 3.220.000

Redusert overf. invest.regnsk.” 849.140,93

DRIFTSREGNSKAPET

(Beløp i 1 000 kr, løpende priser)

	Noter	Regnskap 2008	Reg. budsjett	Regnskap 2007
Driftsinntekter				
Brukerbetalinger		11599	10647	11137
Andre salgs- og leieinntekter		35821	35452	36258
Overføringer med krav til motytelse		92059	63147	84095
Rammetilskudd		111542	109618	106276
Andre statlige overføringer		8593	10858	6248
Andre overføringer		2033	-3893	5613
Skatt på inntekt og formue		86656	88050	85697
Eiendomsskatt		6469	6250	5299
Andre direkte og indirekte skatter		523	195	534
Sum driftsinntekter		355295	320324	341158
Driftsutgifter				
Lønnsutgifter		204325	202533	188637
Sosiale utgifter		37318	28029	37616
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon		67335	54970	62098
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon		19631	18395	19862
Overføringer		29516	20553	26153
Avskrivninger		15382	10374	13840
Fordelte utgifter		-5608	-2802	-4479
Sum driftsutgifter		367900	332052	343728
Brutto driftsresultat		-12605	-11728	-2570
Finansinntekter				
Renteinntekter, utbytte og eieruttak		14601	14460	14544
Mottatte avdrag på utlån		2	60	10
Sum eksterne finansinntekter		14602	14520	14554
Finansutgifter				
Renteutgifter, provisjoner og andre fin.utg.		23733	14025	10430
Avdragsutgifter	6	7876	8100	8216
Utlån		35	10	18
Sum eksterne finansutgifter		31644	22135	18664
Resultat eksterne finanstransaksjoner	7	-17042	-7615	-4110
Motpost avskrivninger		15382	10374	13840
Netto driftsresultat		-14265	-8969	7160
Interne finanstransaksjoner				
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk		2376	2376	7809
Bruk av disposisjonsfond		14152	10211	5832
Bruk av bundne fond		4276	3630	1842
Bruk av likviditetsreserve		1712	1712	0
Sum bruk av avsetninger		22515	17929	15483
		0	0	0
Overført til investeringsregnskapet		2244	2160	3731
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk		0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond		960	6160	9541
Avsetninger til bundne fond		5046	640	5495
Avsetninger til likviditetsreserven		0	0	1500

Sum avsetninger	8250	8960	20267
	0	0	0
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	0	0	2376

Noter til driftsregnskapet:

Note 1. Kommunal organisering.

Kommunen har i 2008 hatt 2-nivå-modell med administrasjonssjef og virksomhetsledere. Kommunen praktiserer maksimal delegasjon innenfor lovverket. Ansvar er videredelegert til virksomhetsledere. Budsjettet ble vedtatt i balanse, men også presentert på virksomhetsnivå. Regnskapet er presentert på hovedansvar.

Note 2. Honorar

Det er utbetalt kr. 799.000 til NGK i 2007. Dette fordeler seg etter oppgave fra revisjonen på;

Ordinært revisjonsarbeid	Kr. 320.000
Forvaltningsrevisjon	Kr. 199.000
Tilleggsytninger/bistand	Kr. 280.000

Note 3. Vesentlige forpliktelser:

1. Kommunen har ingen vesentlige forpliktelser som ikke er synliggjort i regnskapet.
2. Kommunen har uløste rettstvister ved årsskiftet, men ikke som kan påføre kommunen vesentlige utgifter.
3. IKT-system blir administrert av Regiondata på vegne av alle kommunene i Norddalen.
4. Kommunen har ikke store leasing- eller leigeavtaler som gir store forpliktelser over mange år.

Note 4. Interkommunalt samarbeid

	Overføringer
110 REVISJON	799000
130 SKATTEOPPKREVER	331170
194 REGIONDATA	1563395
204 PED./PSYKOLOGISK RÅDGIVNING	115661
270 SPESIALUNDERVISNING FØRSKO	483478
290 MUSIKK- OG KULTURSKOLE	156130
313 FELLES JORDMORVAKT	366083
321 LEGEVAKT	274272
351 BARNEVERN	510765
456 LANDBRUKSKONTOR	1820261
521 BYGDEBOK	305591
605 BYGGESAK	112132
640 RENOVASJON	3902390
650 BRANNVESEN OG REDNINGSTJEN	192061
Totalt	10 932 389

I tillegg er det samarbeid på flere mindre områder. Det er en ubetydelig reduksjon i utbetaling fra 2007 på 80.000.

Note 5. Økte ugifter og inntekter.

Sum driftsutgifter øker med 7,0 % fra 2007 til 2008. Dette knytter seg i hovedsak til lønnsutgifter som har hatt en generell sterk vekst i kommunesektoren i året. Driftsinntektene øker

med 4,1 %. Dette betyr at avviket mellom utgifter og inntekter må kompenseres gjennom andre tilganger eller reduksjon i aktivitet. Økningen i lønnsutgifter er basert på nasjonal føring/forhandlinger og kan i liten grad påvirkes lokalt.

Note 6. Betalte avdrag.

Avdrag er betalt i forhold til krav. Det er ikke satt av til lånefond stipulerte avdrag på lån som er avdragsfrie. I 2007 ble det avsatt til dette formål 1,9 mill. kr. Beregning på minste tillatte avdrag basert på kommunelovens § 50 nr. 7, viser at det skulle vert belastet med minimum kr. 209.000 mer i avdrag enn det som er regnskapsført.

Note 7. Oversikt plasseringer, realisert og bokført tap i året.

Navn	Inng.	Utg.	Opprinnelig	Innløsnings	Innløst	Årets bokf.	Tap totalt
	balanse	balanse	verdi	verdi	dato	tap	på innløst
		(markedsv.)					
OF Oilservices II	5378500	0	5000000	5367500	14.5.	11000	-367500
OF Asset Booster II	4989000	2988500	5000000			2000500	
OF Seasonality	5862795	0	6150000	5713350	23.12.	149445	436650
OF Vekstmarkeder	10473000	0	10000000	9168000	19.11.	1305000	832000
Alpha XL	10000000	4019320	10000000			5980680	
OF S&P 500	0	5100000	5000000			-100000	
OF Eurostoxx 50	0	5000000	5000000				
		17107820				9346625	901150

Risikovurdering:

Når det gjelder Orkla Finans Asset Booster II, har den en siste innløsningsdato 21.01.11. Langsiktig verdi ved årsskiftet 141.

Alpha XL er en konstruksjon som aksjeselskap med plasseringer i nordiske aksjer.

Andre investorer i denne plasseringen er kommuner, kraftselskap pensjonskasser og Orkla.

OF Eurostoxx er en plassering i obligasjoner med som følger europeiske aksjeindekser. Siste innløsning 09.01.14

OF S&P 500 er en plassering i obligasjoner som følger S&P indeksen i USA. Siste innløsningsdato 06.12.2013.

I et turbulent marked er det vanskelig å vurdere den videre utvikling, men i regnskapsåret 2008 er det tatt betydelige bokførte, ikke realiserede tap.

En må påregne å måtte sitte i plasseringen over noen år for å kunne komme opp det nivå en hadde ved kjøp. All oppside i forhold til bokført verdi 31.12.08 vil bli realisert gevinst.

Når det gjelder plasseringen mot aksjeindekser, er de gjort på lave verdier, og en har derfor ikke realisert tap samlet på disse i 2008.

Sel kommune har ikke finansformue, og det er her snakk om plassering av løpende likviditet. Det er krav etter finansreglementet at likviditet skal være tilgjengelig. 3 av 4 plasseringer (15 av 25 mill) er plassert i papirer der en får daglig innløsningskurs. Alpha XL kan innløses 1 gang pr. år.

Det er ellers gjennom året også plassert likvider i bank til avtalt rente. Budsjettert avkastning på slike plasseringer er kr. 2.280.000 mot budsjettert 2 mill. Det har gjennom året vert en rentesats på 6-7% på slike plasseringer. I gjennomsnitt har det vert innestående 35 mill. kr. på rentebærende plassering. Oslo Børs sin hovedindeks har til sammenligning hatt en reduksjon på 54 %, 29 % i siste kvartal alene.

Reglementets regler om rapportering er ikke fulgt i forstand at kommunestyret skal ha fyldegjørende rapport ved hvert kvartalsskifte. Formannskapet er gjennom året orientert muntlig og skriftlig i tillegg er plasseringen omtalt i økonomirapport til kommunestyret etter 1. og 3. kvartal.

INVESTERINGSREGNSKAPET (Beløp i 1 000 kr, løpende priser)

	Regnskap Noter 2008	Reg. budsjett	Regnskap 2007
Inntekter			
Salg av driftsmidler og fast eiendom	1370	900	379
Andre salgsinntekter	8	0	44
Overføringer med krav til motytelse	2448	1790	6748
Statlige overføringer	10100	0	498
Andre overføringer	2187	1160	6506
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	0	0	0
Sum inntekter	16113	3850	14175
Utgifter	0	0	0
Lønnsutgifter	37	0	16
Sosiale utgifter	2	0	1
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	38747	35259	46126
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	0	250	0
Overføringer	8140	100	9327
Renteutgifter, provisjoner og andre fin.utg.	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0
Sum utgifter	46926	35609	55470
Finanstransaksjoner	0	0	0
Avdragsutgifter	2023	0	738
Utlån	655	0	525
Kjøp av aksjer og andeler	655	49	676
Dekning av tidligere års udekket	2819	2819	0
Avsetninger til ubundne investeringsfond	0	0	0
Avsetninger til bundne fond	938	0	1222
Avsetninger til likviditetsreserve	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	7089	2868	3162
Finansieringsbehov	37902	34627	44457
Dekket slik:	0	0	0
Bruk av lån	27189	31042	36218
Mottatte avdrag på utlån	909	0	1398
Salg av aksjer og andeler	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0
Overføringer fra driftsregnskapet	2244	2160	3731
Bruk av disposisjonsfond	544	1425	0
Bruk av ubundne investeringsfond	50	0	15
Bruk av bundne fond	1432	0	1244
Bruk av likviditetsreserve	0	0	0
Sum finansiering	32368	34627	42606
Udekket/udisponert	-5534	0	-1850
Note til investeringsregnskapet:		Vann	0,1
De viktigste investeringene er:		mill	
1. Heidal skole	6, 2 mill	Avløp	1,4
2. DMS	7,8 mill	mill.	
3. Stedsutv. Bjølstadmo	0,8 mill	6. Div kommunale bygg	9,8
4. Dekkelegging komm. Veger	1,6 mill	mill	
5. Div VAR-anlegg:		Av dette: Utskifting lysarm.	1,0 mill.

Inneklima Otta skole 0,38 mill
 Prestebolig 2,2 mill
 Otta Svømmehall 5,9 mill.

Underskuddet på 5,5 kommer av overskridelser på flere mindre prosjekter og ikke opptatte lån iht vedtatt finansiering. Dette fordeler seg slik:

Prosjekter med manglende finansiering:	kr. 3.057.426
Vedr. formidlingslån	” 375.809
Prosjekter som dekkes av lån som ikke er tatt opp	” 2.513.260
Avsetninger	” 937.763
Sum	Kr. 6.884.259
- Kapitalinntekter brukt til dekning av utgifter	” 1.350.294
Underskudd	Kr. 5.533.294

BALANSE

(Beløp i 1 000 kr, løpende priser)

	Regnskap 2008	Regnskap 2007
EIENDELER		
Anleggsmidler	806432	740540
Herav:		
Faste eiendommer og anlegg	427654	397372
Utstyr, maskiner og transportmidler	8249	9697
Utlån	33980	34194
Aksjer og andeler	10902	10356
Pensjonsmidler	325647	288921
Omløpsmidler	96586	110744
Herav:		
Kortsiktige fordringer	43028	29972
Premieavvik	15994	10652
Aksjer og andeler	0	0
Sertifikater	17108	36703
Obligasjoner	0	0
Kasse, postgiro, bankinnskudd	20456	33417
SUM EIENDELER	903018	851284
EGENKAPITAL OG GJELD		
Egenkapital	248447	253259
Herav:		
Disposisjonsfond	1326	15061
Bundne driftsfond	23692	22922
Ubundne investeringsfond	2380	2430
Bundne investeringsfond	9956	10450
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker		
AK Drift	3433	0
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker		
AK Invest	-6832	0
Regnskapsmessig mindreforbruk	0	2376
Regnskapsmessig merforbruk	0	0
Udisponert i inv.regnskap	0	0
Udekket i inv.regnskap	-5534	-2819
Likviditetsreserve	9628	5605

Kapitalkonto	210398	197234
Langsiktig gjeld	599392	545852
Herav:		
Pensjonsforpliktelser	364051	328612
Ihendehaverobligasjonslån	0	0
Sertifikatlån	0	0
Andre lån	235341	217240
Kortsiktig gjeld	55179	52173
Herav:		
Kassekredittlån	0	0
Annen kortsiktig gjeld	48020	46477
Premieavvik	7159	5696
SUM EGENKAPITAL OG GJELD	903018	851284
MEMORIAKONTI		
Memoriakonto	4731	3933
Herav:		
Ubrukte lånemidler	3358	2547
Andre memoriakonti	1373	1386
Motkonto til memoriakontiene	-4731	-3933

HOVEDTALLSANALYSE

Driftsinntekter:

Sel kommunes driftsinntekter (ekskl. interne overføringer) består av:

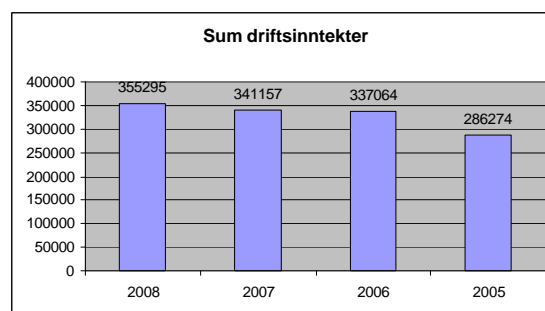
- Skatteinntekter; formue-, inntekts- og eiendomsskatt
- Rammetilskudd fra staten
- Øvrige driftsinntekter som inntektsføres direkte i etatene, for eksempel refusjoner, brukerbetaling og øremerkede tilskudd m.v.

Samlede driftsinntekter i 2008 var 355 mill. kr. Dette er en økning på 14,1 mill. kr.

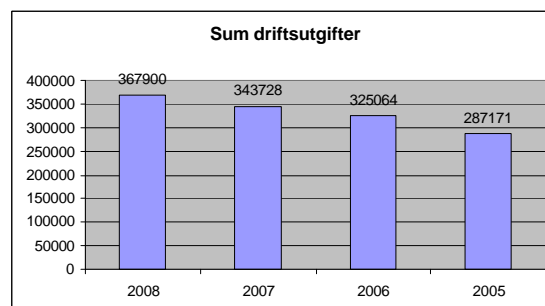
Skatteinngangen til Sel kommune var 86.656 mill. kr. Eiendomsskatten ble innbetalt med 6,4 mill. kr.

Rammetilskuddet øker i 2008 med 5,5 mill. kr. 1,9 i forhold til budsjett. Dette skyldes primært en kompensasjon for svikt i skatteinntekter.

Brukerbetalingene isolert har hatt en svak økning på 440.000.

Driftsutgifter

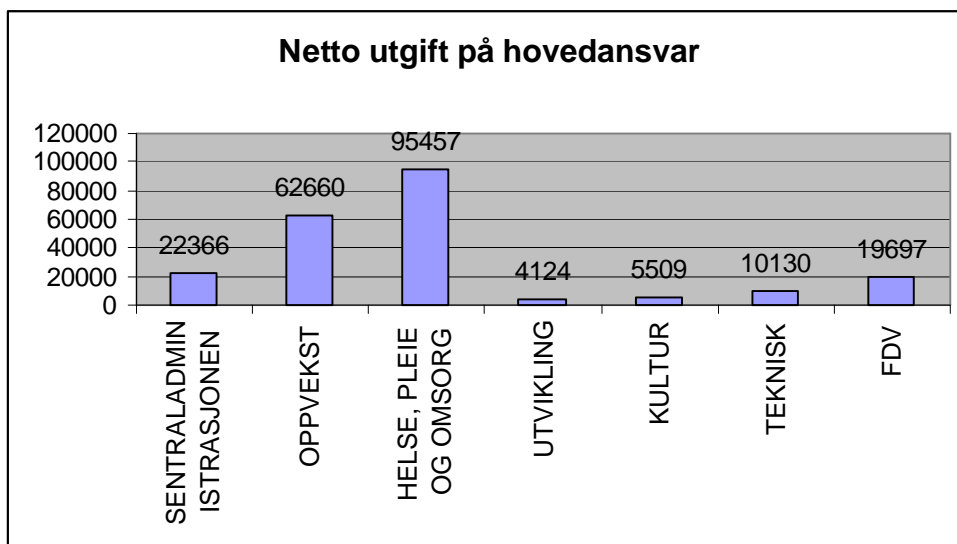
Sel kommunes driftsutgifter (ekskl. interne overføringer) består av:

- Lønn og sosiale utgifter
- Kjøp av varer og tjenester som inngår i produksjonen

- Kjøp av varer og tjenester som erstatter egenproduksjon
- Andre utgifter som tilskudd, overføringer og avskrivninger

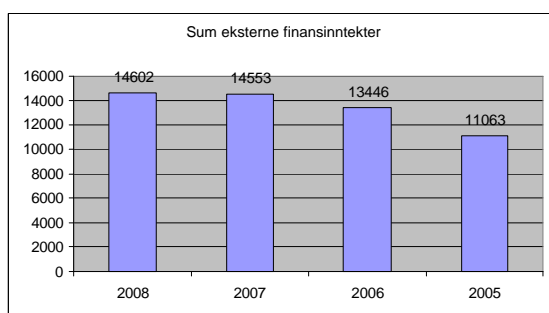
Driftsutgiftene steg fra 2007 med 24,2 mill. kr. Lønn og sosiale utgifter utgjorde 63,9 % av totale driftsutgifter i 2008, mot 65,8 % i 2007, i 2006 66,0%, i 2005 69,3%, i 2004 66,7 %.

Fordeling driftsutgifter på ansvar viser at 2. Oppvekst og 3 Helse/omsorg tar 71,9%. Dette er normalnivå for landet. Det har lagt på dette nivået siste åra.

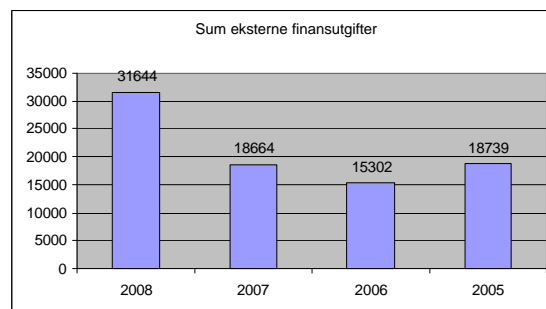
Finanstransaksjoner.

Finansinntektene består av renteinntekter, utbytte og eieruttak samt mottatte avdrag på utlån. Finansinntektene økte med 0,1 mill. kr. fra 2007. Utbyttet fra Eidefoss er økt fra 8,6 mill. til 10,080.

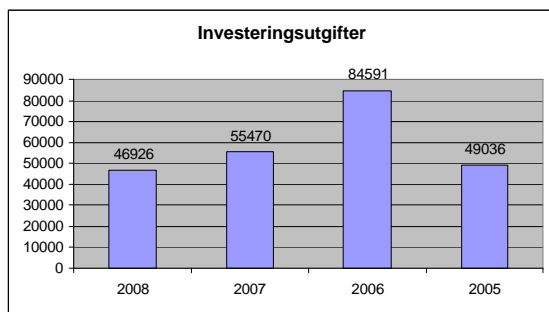

Finansutgiftene består av renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter samt avdragutgifter på kommunens lånemasse. Finansutgiftene er 13 mill. høyere enn i 2006.

Dette skyldes både kostnader med økt lånegjeld og bokført tap på plasseringer.

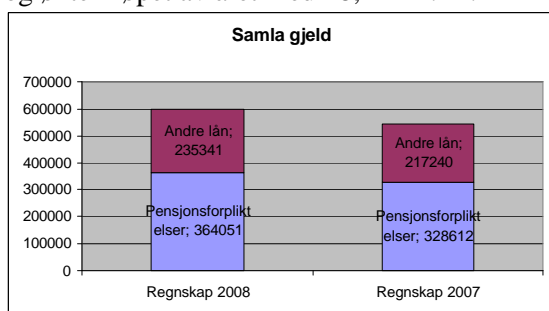

Gjennomsnittlig lånerente var 4,2 % i 2008. Kommunen har mye av lånegjelden i løpende 3 mnd-NIBOR. Denne renten har svingt voldsomt gjennom året, med en maks 1. okt. på 7,91

Gjeld og utlån

Langsiktig gjeld har økt med 53,5 mill. kr. til 599,3 mill. kr. Av dette beløpet refererer 364 mill. kr. seg til pensjonsforpliktelser. Ordinære lån til investeringsformål og videreutlån utgjorde ved utgangen av 2008, 235,3 mill. kr. og økte i løpet av året med 18,1 mill. kr.

Arbeidskapital og likviditet.

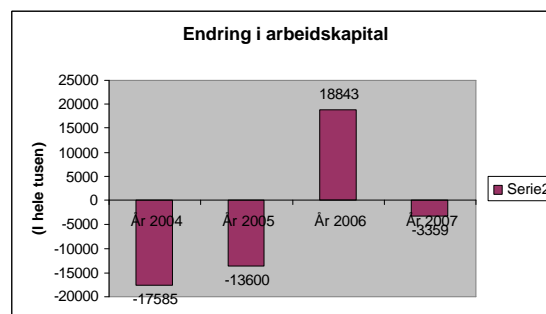
Endringen i arbeidskapitalen skal si noe om kommunes betalingsevne har forbedret eller

forverret seg i løpet av året, men krever en litt nærmere analyse av resultat for å kunne si om den virkelige betalingsevnen har økt.

Sel kommunes arbeidskapital, beregnet som differansen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld, og er ved utgangen av 2007, 38,4 mill. kr. Endring i 2008 utgjør – 17,1 mill. kr. Av dette utgjør ubrukte lånemidler 0,8 mill. kr. som skal dekke investeringer.

Reduksjon i arbeidskapitalen er en indikator på forverret likviditet.

Gjennom 2008 opplevde en dette også i praksis. Det ble vedtatt å ta opp et kassakredittlån på 30 mill, primært for å dekke manglende mellomfinansiering på DMS. Det viste seg ikke likevel nødvendig å benytte dette lånet. En må imidlertid være forberedt på økt presse på likviditet som konsekvens av økt lånegjeld og økte driftsutgifter kommende år.

AVVIKSANALYSE

	Regnskap	Buds(end)	Avvi k i kr.	Avvi k i %
	2008	2008	0	0
SENTRALADMINIS				
1 TRASJONEN	22366	21990	376	2
2 OPPVEKST HELSE, PLEIE OG	62660	62896	-236	0
3 OMSORG	95457	94206	1250	1
4 UTVIKLING	4124	3003	1121	37
5 KULTUR	5509	5879	-370	-6
6 TEKNISK	10130	8113	2017	25
7 FDV	19697	18819	878	5
	-	-		
8 SKATT, RAMMETILSKUDD RENTER, AVDRAG	21706	21170		
	8	6	-5362	3
9 M.V.	-3003	-3200	197	-6

TOTALT					
	0	0	0	0	
PR. Kostnadsart	Regnskap 2008	Budsjett 2008	Avvik i kr.	Avvik i %	
10 LØNNSKOSTNADER, DRIFT	234403	227137	7266	3	
11 VARER OG TJENESTER, EGEN PRO	72312	59950	12362	21	
13 VARER OG TJENESTER	19630	18395	1235	7	
14 OVERF., IKKE KRAV TIL MOTYTELSE	29513	20553	8961	44	
15 FINANS.UTG. OG FINANSTRANS	55277	41469	13808	33	
16 SALGSINNTEKTER	-53028	-48736	-4291	9	
17 REFUSJONER	-89789	-64867	-24922	39	
18 OVERFØRINGER	-215816	-211078	-4739	2	
19 FINANSINNTEKTER TRANSAKSJ	-52500	-42823	-9677	23	
TOTALT		0	0	0	0

Drifta ser gjennomgående bra ut. På 10 Lønn sammenholdt med refusjon sykepenges er det et mindreforbruk på 707.000. Det er ikke så lett å lese ut av tallene fordi premieavvik KLP er ført annerledes enn budsjettert. Premieavviket er negativt i forhold til budsjett med 1.844.579.

Med en lønnsutgift på totalt 234 mill. kr. er det avgjørende at en her oppnår samsvar mellom budsjett og regnskap.

Det er noen avvik i tabellen over som må forklares. For **ansvar 1** er det et merforbruk på IKT kostnader knyttet til lisenser med mer. Økende antall brukere viser på kostnadsbildet.

Ansvar 2 kommer i sum bra ut. Skolene er med unntak av Heidal bedre enn budsjettert der det er et merforbruk på 800.000. I tillegg kommer ansvaret for spesialundervisning førskolebarn ut med 680.000 i avvik.

Ansvar 3 kommer godt ut i forhold til budsjett. Utgifter til sosialhjelp er 1.870.000 under budsjett. Det er også et vesentlig bidrag at de 4 områdene innen PLO tross betydelige utfordringer kommer ut nær budsjett. Tjenesten for psykisk utviklingshemmede har et merforbruk på 650.000, men ble også pålagt store kutt i budsjettet. Dette tar det lenger tid enn forutsatt å innfase. Det er særdeles gledelig at de 3 virksomhetene innen pleie- og omsorg holder sine budsjett. Tjenesten i Heidal har et mindreforbruk på 0,3 mill.

På **ansvar 4** skyldes det negative resultatet at det er mindre grunnlag for uttak av utviklingsfondet enn det budsjettet la opp til.

På **ansvar 6** er det et avvik på 1.100.000 på kommunale vegger. Dette er varslet til kommunestyret tidligere. I tillegg er det vesentlig kostnadsøkning på brannvesenet knyttet til økte lønnskostnader, kompetansetiltak og mange utrykninger. Merutgiften er nær 1 mill. kr., noe av dette er etterbetalinger fra tidligere år.

På **ansvar 7** er det økte ikke utgifter til vedlikehold og drift som forklarer avviket. Bla annet er utgifter til drift av Kunstgrasbana større enn budsjettert.

På **ansvar 8** skyldes avviket økt merverdi-avgift på investeringer og kompensasjon for utbygginger innen skole og eldreomsorg.

KOSTRA - ANALYSE AV HOVEDTALLENE

Alle kommuner er pålagt å føre regnskapet etter KOSTRA-standard. KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er et

nasjonalt informasjonssystem om kommunal virksomhet.

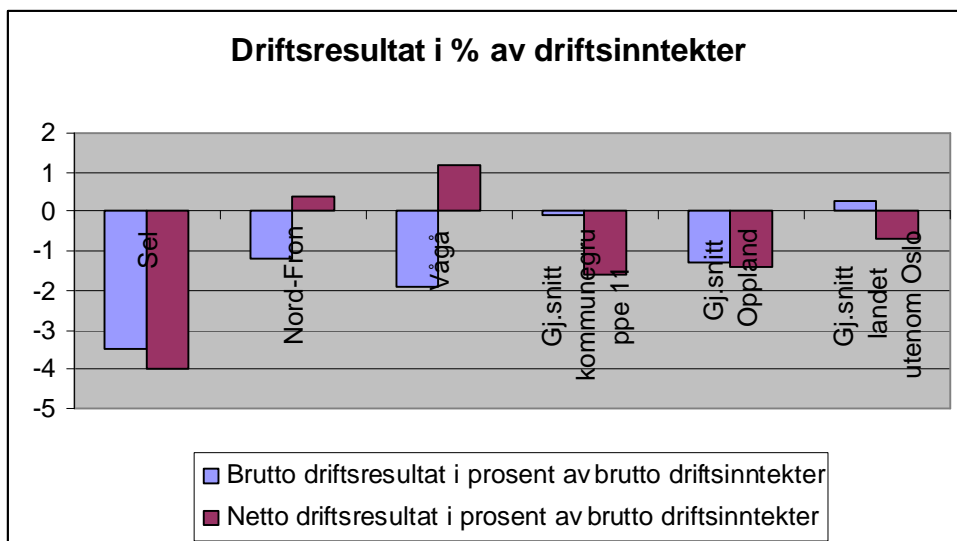
Etter en del problemer med feilrapportering, synes systemet å ha gått seg til og det er nå et greit hjelpemiddel for sammenlignende statistikk kommunene i mellom. Dette gir grunnlag for sammenligning av prioriteringer, forbruk og effektivitet.

- Produktivitet/enhetskostnader – viser kostnader/bruk av ressurser i forhold til tjenesteproduksjonen.
- Utdypende tjenesteindikatorer – viser nøkkeltall som supplerer de ovennevnte indikatorene.

Tallene settes sammen i data som viser kommunens:

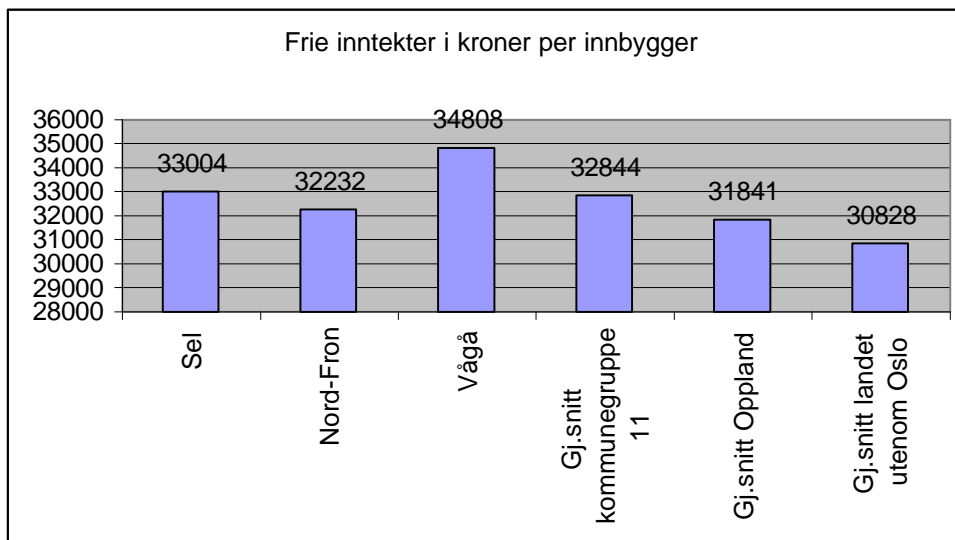
- Prioriteringer – viser hvordan kommunens frie inntekter er fordelt til ulike formål.
- Dekningsgrader – viser tjenestetilbudet i forhold til ulike målgrupper for tilbudet.

I de påfølgende tabellene har en valgt å sammenligne Sel med Nord-Fron og Vågå samt gruppe 11 (sammensatt gruppe av sammenlignbare kommune, i alt 43 stk), landet for øvrig eks. Oslo og gjennomsnitt Oppland.

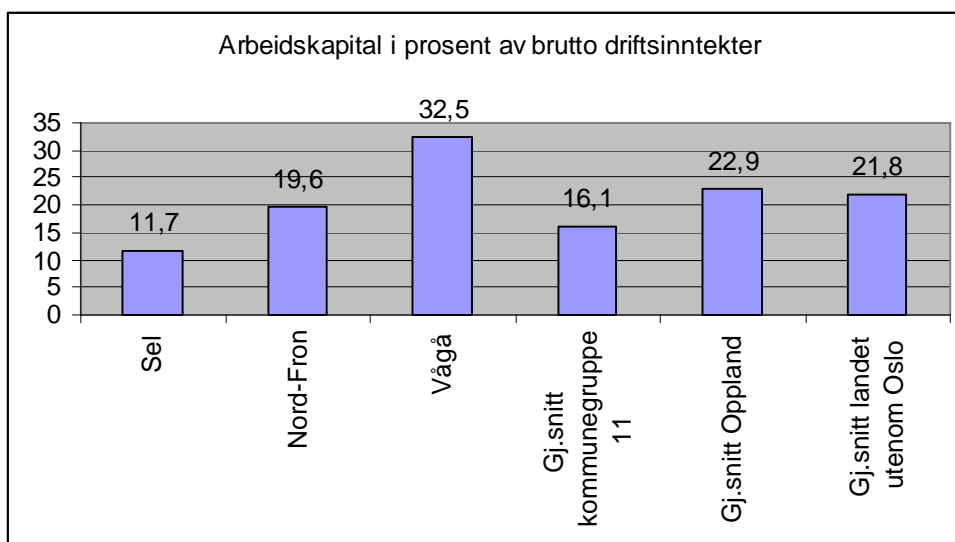
Driftsresultat indikerer kommunens økonomiske stilling. Det er et nasjonalt mål at netto driftsresultat bør være over 2 - 4%. Mange kommuner har slitt med å få dette til. For Sel er tallet -4,0 i 2008 mot

0,4 i 2007. Tallene indikerer at det er en nasjonal trend at kommuneøkonomien er strammere i 2008 enn 2007, men ikke minst at kommunen har måttet bokføre mye urealiserte tap på plasseringer.

Sel kommune har forholdsvis høye frie inntekter målt pr. innbygger. Når dette ikke gir seg utslag i romsligere økonomi kan det

forklares med at målt i samlede inntekter er Sel en lavinntektskommune.

Arbeidskapitalen har som vist i Hovedtallsanalysen, hatt en dårlig utvikling de siste 2 årene. Som en ser ligger en dårlig an sammenlignet med gjennomsnittet. Dette skal gi press på likviditeten selv om dette ikke har vært noe følt problem så langt. Mange kommuner har opprettet kassakreditt for å møte svingninger mellom inn- og utbetalinger. Dette har ikke vært nødvendig her så langt.

Analyse av Kostra-tallene.

Kostratallene er basert på foreløpig rapportering av regnskapsdata som ikke er reviderte. Det er noen åpenbare rapporteringsfeil både for Sel og noen av de andre kommunene. Tabellen gir likevel nyttig informasjon om egen kommune opp i mot andre.

Utvalgte nøkkeltall, kommuner - nivå 1

	Sel 2008	Nord- Fron 2008	Vågå 2008	Gj.snitt gruppe 11 2008	Gj.snitt Oppland 2008	Gj.snitt landet utenom Oslo 2008
Finansielle nøkkeltall						
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinn	-3,5	-1,2	-1,9	-0,1	-1,3	0,3
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinnt	-4	0,4	1,2	-1,6	-1,4	-0,7
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinnt	168,7	149,1	187,6	187,1	172,9	171,3
Arbeidskapital i prosent av brutto driftsinnt	11,7	19,6	32,5	16,1	22,9	21,8
Frie inntekter i kroner per innbygger	33004	32232	34808	32844	31841	30828
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	32918	17808	37637	36183	29899	32204
Prioritering						
Netto driftsutg pr innb 1-5 år i kroner, barnehager	3588	27248	31626	15754	14516	16408
Netto driftsutg til grunnskole pr innbygger 6-15 år	90870	97121	82813	81570	85035	78411
Netto driftsutgifter pr. innb i kroner, kommunehelse	1705	1534	1765	1578	1600	1517
Netto driftsutgifter pr. innb i kroner, pleie- og omsorg	13675	14397	17671	14573	14094	12325
Netto driftsutgifter til sosialtj pr. innb 20-66 år	3092	1549	1739	2007	1889	2250
Netto driftsutgifter per innb 0-17 år, barnevern	4691	4790	2380	4701	4520	4888
Netto driftsutgifter til adm og styring i kr. pr. innb.	4300	4469	5284	3566	3970	3407
Dekningsgrad						
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	88,8	90,4	85,3	87,1	88,5	88
Andel elever i grunnsk med spesunderv, prosent	7,8	8,2	8,1	8,4	7,5	7
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelse	10,5	11,2	13,8	9,6	9,8	9,2
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere	8,3	10	10,4	9	10,6	8,6
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusj	100	87,7	72	94,3	93,5	93,3
Andel innb. 80 år og over som er beb. på sykehjem	10,9	19,9	15,4	14,3	14,9	13,9
Andelen sosialhj.mott 20-66 år, av innb 20-66 år	6,7	3,6	3,3	3,7	3,8	3,3
Andel barn med barneverntiltak ift. innb. 0-17 år	3,5	6,3	3,7	4,6	4,3	4
Lengde kommunale veier i km pr. 1 000 innbygger	10,6	19,5	21	12,5	10,2	8,9
Syssel-, gangv. m/kom. Driftsansv pr 10 000 innb.	..	105	35	38	90	33
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere	22	18	21	21	23	19
Produktivitet/enhetskostnader						
Korrigerte brutto driftsutg i kr pr barn i kommunal barnehage	107396	116806	122015	118544	117642	126443
Korrigerte brutto driftsutg til grunnskole, pr elev	91282	99826	82789	82103	86574	78849
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.til 7.årstrinn	12	10,5	11,8	12,2	12,2	13,2
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.til 10.årstrinn	9,9	11	13,4	13,7	13,6	14,6
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av kjernetjenester til hjemmeboende (i kr)	161212	121969	146653	172905	164396	174722
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	739000	716930	723100	751627	709512	785194
Årsgebyr for vannforsyning 2009	2719	3044	3528	2373	2815	2515
Årsgebyr for avløpstjenesten 2009	3725	6614	3532	3315	4023	2923
Årsgebyr for avfallstjenesten 2009	1550	1422	1848	2140	1791	2157
Gj.sn. saksbeh.stid, byggesaker (kalenderdager)	18	25	24	35	28	33
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, vedtatte reguleringsplaner (kalenderdager)	90	690	40	217	179	193
Gj.sn. saksbehandlingstid, kartforretning (kalenderdager)	300	50	50	97	95	85
Brutto driftsutgifter i kr pr. km komm vei og gate	82938	66673	48064	67871	76122	93360

Lovanvendelse

Andel søknader om motorferdsel i utmark innvilget.	93	94	100
--	----	----	-----	----	----	----

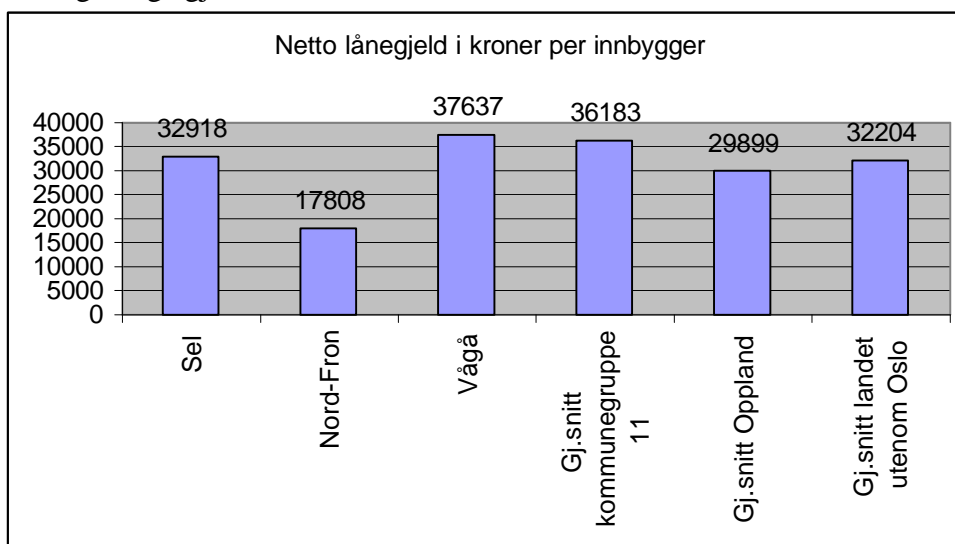
Administrasjonssjefen vil avgrense seg til å peke på utgifter pr plass i sykehjem. Sel har få plasser, men samtidig hatt lave utgifter pr. plass. Statistikken viser at utgiftene pr. plass i 2008 ligger mer på gjennomsnittet. Institusjonene har holdt sine budsjett så det er derfor en villet utvikling som framkommer. Økt gjennomsnittsalder og få plasser fører til økte behov hos den enkelte pasient.

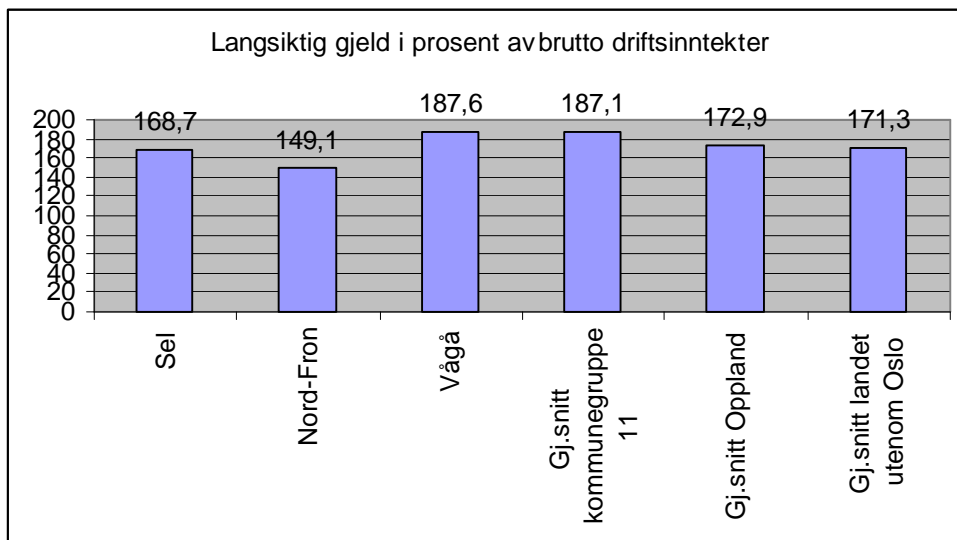
Låneutgifter.

Sel har før hatt relativt sett lave låneutgifter. Lånegjeld pr. innbygger har de seneste årene nærmet seg gjennomsnittet og ligger nå høyt i Oppland og også noe over landsgjennomsnittet. Årsaken er i stor grad de store skoleinvesteringene i 2006 til 2008. Pensjonsforpliktelsene utgjør en stor del av de langsiktige gjelden.

Pensjonsforpliktelsene er et estimat på kommunens framtidige pensjonsutgifter og er ikke lånegjeld.

Med de store låneopptak som skjer i 2009, vil utvikling mot en lånegjeld godt over gjennomsnittet, bare forsterke seg.

En annen indikator lånegjeld i % av brutto driftsinntekter.

Utfordringen vil ligge i å finne en fornuftig balanse i den totale økonomien mellom løpende drift og kapitalutgifter. Som lavinntektskommune, vil en ha en sterk utfordring å ha en effektiv drift om en samtidig skal ha lånegjeld på gjennomsnittet eller mer.

Når en vurderer lånegjelden, må en ta hensyn til i hvilken grad deler av den er finansiert gjennom inntekter. Eksempelvis er lånegjeld knyttet til VAR-anlegg finansiert gjennomavgiftene. Ca 15 mill. av skoleutbyggingen er finansiert gjennom rentestøtte fra staten. Det samme gjelder deler av utbyggingen innen eldreomsorg.